

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ TRANSFORMATION OF THE FINANCIAL SUPPORT MECHANISM OF THE FORESTRY DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF MARKET ECONOMY

У статті розглянуто сутність механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства, що було здійснено на основі аналізу наукових концепцій трактування змісту таких дефініцій, як «механізм», «фінансове забезпечення», «господарський механізм». Також конкретизовано особливості функціонування галузі лісового господарства, які визначають специфічні умови функціонування зазначеного механізму. Вагому увагу приділено дослідженню структури такого механізму, розглянуто його модель, що дозволило визначити базові принципи функціонування та розвитку, методи та необхідне забезпечення для його ефективної роботи.

Ключові слова: механізм, фінансове забезпечення, господарський механізм, лісова галузь, лісогосподарське підприємство.

В статті розглянуто сутність механізму фінансового забезпечення розвитку лісного господарства, було здійснено на основі аналізу наукових концепцій трактування змісту таких дефініцій, як «механізм», «фінансове забезпечення», «господарський механізм». Також конкретизовано особливості функціонування галузі лісового господарства, які визначають специфічні умови функціонування зазначеного механізму. Вагому увагу приділено дослідженню структури такого механізму, розглянуто його модель, що дозволило визначити базові принципи функціонування та розвитку, методи та необхідне забезпечення для його ефективної роботи.

цיוניрование указанного механизма. Большое внимание уделено исследованию структуры такого механизма, рассмотрены его модель, позволило определить базовые принципы функционирования и развития, методы и необходимое обеспечение для его эффективной работы.

Ключевые слова: механизм, финансовое обеспечение, хозяйственный механизм, лесная отрасль, лесохозяйственное предприятие.

Within the article, the essence of the financial support mechanism of the forestry development, which was carried out on the basis of the analysis of scientific concepts of the concept interpretation of such definitions as «mechanism», «financial support», «economic mechanism», is considered. The peculiarities of the functioning of the forestry sector are also specified, which determine the specific conditions of functioning of the specified mechanism. Important attention is paid to the study of the above mechanism structure, its model is considered, which allowed us to determine the basic principles of the functioning and development, methods and necessary support for its effective operation.

Key words: mechanism, financial support, economic mechanism, forest branch, forestry enterprise.

УДК 630.9

Зінкевич О.В.

здобувач

Чернігівський національний технологічний університет

Постановка проблеми. Розвиток національного господарства потребує відповідного фінансового забезпечення. Доступність позикових коштів, зростання обсягів залучених інвестиційних ресурсів сприяє розбудові реального сектору економіки, активізує наявний підприємницький потенціал та позитивно впливає на рівень соціально-економічного розвитку суспільства.

Галузь лісового господарства є важливою складовою національного господарства в країні й відіграє ключову роль у забезпеченні потреби держави та суспільства в лісовій сировині. Ця галузь також посідає помітне місце в розвитку інших, суміжних галузей та секторів економіки держави. Проте нині в Україні помітні деструктивні процеси в розвитку цієї галузі господарства, що свідчить про необхідність удосконалення умов її функціонування, формування більш сприятливого середовища для активізації роботи лісогосподарських підприємств. На сьогодні однією з базових перешкод у їхній роботі є недостатність необхідних та доступних фінансових ресурсів для їхнього розвитку. Відповідно забезпечити подальший розвиток лісового господарства в країні без вирішення окресленої проблеми неможливо. Отже, є потреба в проведенні досліджень системи фінансового забезпечення розвитку галузі лісового господарства, аналізу

дієвої моделі фінансування лісогосподарських підприємств для розробки теоретичних та прикладних положень зміни механізму її функціонування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості пошуку нових джерел фінансування підприємств реального сектору економіки досліджувалися в багатьох роботах вітчизняних та закордонних науковців, до яких варто віднести таких: Л. Алексеєнко, Н. Богомолова, З. Варналій, Т. Васильєва, О. Гудзь, М. Дем'яненко, І. Думанська, В. Зимовець, В. Ільчук, П. Керімов, О. Кириленко, В. Корнєєв, М. Кужелєв, С. Онишко, О. Рожко, Г. Станко та ін.

Питання розвитку лісового господарства та особливості формування його фінансового забезпечення розглядалися в роботах Я. Бойка, Л. Винятинської, В. Голяна, А. Дейнеки, О. Дзюбенка, А. Карпука, К. Кудряшової, А. Польовського, С. Шкарлета та ін.

Однак, попри наявність наукових публікацій у сфері удосконалення процесів формування фінансових ресурсів для розвитку лісогосподарських підприємств, на сьогодні вже є реальна потреба в зміні сформованої моделі фінансування цих суб'єктів господарювання, впровадженні нових базових принципів, забезпечення їх необхідними коштами для поступового інноваційного розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства та розробка нових концептуальних положень його трансформації з метою підвищення обсягів фінансування діяльності лісгосподарських підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансове забезпечення прийнято розглядати, з одного боку, як обсяг фінансових ресурсів, що необхідні для забезпечення поступового розвитку окремих галузей, регіонів або суб'єктів господарювання, а з іншого – для узагальнення відносин, що відбуваються в процесі формування таких ресурсів. Цілком можна констатувати, що фінансове забезпечення – це сукупність фінансових відносин, які виникають у процесі акумуляції, розпорядження та використання фінансових ресурсів для забезпечення розвитку окремих економічних систем.

Галузь лісового господарства є специфічною складовою системи національного господарства й відображає реальні процеси, що відбуваються у сфері економічної діяльності, пов'язаної з виробництвом лісової сировини. Відповідно, наявність власних специфічних ознак, що притаманні такій галузі, зумовлює і особливості фінансового забезпечення розвитку лісгосподарських підприємств. В Україні до їх числа варто віднести такі:

- превалюючи роль держави у формуванні інвестиційних ресурсів для розвитку лісгосподарських підприємств;
- переважна більшість лісгосподарських підприємств перебувають у державній власності;
- значний дефіцит фінансових ресурсів, що ускладнює процес оновлення матеріальної бази та загального розвитку всієї галузі;
- відсутність зовнішніх приватних інвестицій;
- виробництво продукції з низьким рівнем доданої вартості, що обґрунтовується неспроможністю до загального розвитку лісгосподарських підприємств, придбання нового обладнання та використання сучасних інноваційних технологій та ін.

Окреслене вимагає пошуку нових підходів до зміни такої ситуації з метою формування сприятливого інституційного середовища для роботи лісгосподарських підприємств в Україні. Насамперед це можна реалізувати лише через зміну діючого механізму фінансового забезпечення діяльності цих суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим розглянемо сутність такого механізму детальніше та визначимо окремі положення його трансформації, які необхідно впровадити для розвитку галузі лісового господарства в Україні. Спочатку проаналізуємо зміст категорії «механізм». Загалом окреслена дефініція є універсальним поняттям, яке використовується в багатьох науках та в повсякденному житті. Здебільшого механізм розглядають як сукупність елементів,

процес їх взаємодії між собою для досягнення певної мети. Поняття «механізм» та «механізми» в тих чи інших варіаціях широко застосовуються в багатьох сферах наукових досліджень. Започаткування практики з'ясування якихось соціальних явищ та процесів за допомогою механізмів завдячує науковим галузям економічного профілю [4, с. 57]. В економіці використовується велика кількість варіантів механізмів управління – господарський, економічний, ринковий, соціальний, організаційний, організаційно-економічний тощо. Найбільш узагальнюючим із них є поняття «господарський механізм», оскільки він включає в себе більшість інших вищенаведених механізмів [6, с. 147]. У таблиці 1 наведено декілька наукових підходів до розгляду цієї категорії.

Отже, механізм можна розглядати як систему окремих елементів, які пов'язані між собою, і їх сукупність визначає злагоджений процес, що здійснюється для досягнення спільної, єдиної мети. У такому розумінні механізм як наукову категорію можна використовувати в багатьох науках, оскільки забезпечення процесу реалізації мети, цілей та вирішення певних завдань у функціонуванні та розвитку окремих об'єктів нашої реальності завжди вимагає впровадження низки заходів та їх поступове впровадження, що потребує, у свою чергу, використання відповідних, притаманних для конкретної сфери механізмів. Як вже зазначалося, в економічній науці найбільше прийнято оперувати категорією «господарський механізм» та використовувати її для окреслення особливостей організації класичних економічних процесів, а саме: виробництва, розподілу, обміну та споживання.

Питання дослідження сутності дефініції «господарський механізм» також активно досліджуються в науковій літературі. Важливу роль використання цієї категорії відіграє для вивчення особливостей підвищення якості державного управління та державного регулювання, удосконалення роботи окремих економічних систем через впровадження нових підходів, принципів та заходів для зміни з подальшим удосконаленням простору їх функціонування. Розглянемо, враховуючи специфічні особливості ведення лісового господарства, взаємозв'язок цієї галузі з реальним сектором національної економіки, зміст категорії «господарський процес».

О. М. Супрун зазначає, що господарський механізм виступає першоосновою раціональності економічної діяльності ринкових суб'єктів, як інституціональна система розвитку економіки, консолідує інститути, що утворюють певний господарський порядок. Господарський механізм – це система інституційних утворень, які забезпечують узгодження інтересів учасників господарського й ринкового обміну [12, с. 122–123].

Л. Л. Мельник, Ю. Є. Осацька стверджують, що господарський механізм є складовою національної економіки, який регулює її функціонування, відтворення та розвиток. Господарський механізм включає систему засобів, методів і важелів, на засадах яких здійснюється організація, управління та регулювання національної економіки з метою досягнення поставлених цілей і завдань. Іншими словами, господарський механізм – це засіб вирішення завдань господарської діяльності або вирішення її проблем [8, с. 19].

О. О. Іваницький та В. В. Косенко пропонують розглядати господарський механізм як «взаємозв'язану і взаємообумовлену систему форм, методів, законодавчих актів, а також державних органів і організацій, покликаних створювати умови для ефективного господарювання» [5]. У свою чергу, І. В. Прядко, досліджуючи питання

сутності організаційно-економічного механізму як категорії, його роль в організації інноваційної діяльності, пропонує господарський механізм розглядати як організаційно-функціональну частину економічної системи, що регулює діяльність інституту інноваційної діяльності через систему важелів економічної діяльності для досягнення певної мети [10, с. 52].

Отже, господарський механізм можна розглядати як систему методів, важелів та інструментів, які використовуються інститутами в процесі впливу на функціонування окремих економічних систем з метою активізації їхнього розвитку.

Таким чином, оперуючи окресленими вище авторськими концепціями до розгляду сутності дефініції «механізм», «господарський механізм», конкретизуємо зміст дефініції «механізм фінансового забезпечення розвитку лісового

Таблиця 1

Окремі наукові підходи до розгляду сутності категорії «механізм»

Сутність трактування	Автор, джерело
До категорії «механізм» сьогодні звертаються всі науковці, коли йдеться про складні соціально-економічні явища і треба обґрунтувати шляхи вирішення певних проблем, оскільки завжди постає логічне запитання – як це зробити і за допомогою чого? Механізм, завдяки своїй природі й об'ємності змісту, може дати відповідь на ці запитання [13, с. 162].	Шкарлет С. М., Гонта О. І., Маргасова В. Г., Дубина М. В. Механізм формування системи парабанківських посередників на фінансовому ринку в контексті забезпечення економічної безпеки України: монографія. Чернігів: ЧНТУ, 2014. 272 с.
Механізм – система, що з'ясує порядок якого-небудь виду діяльності [9].	Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений. 4-е изд., доп. Москва : А ТЕМП, 2006. 944 с.
Термін «механізм» запозичений економічною наукою з техніки. Він означає спосіб взаємозв'язку між різнорідними елементами й у сучасних умовах широко використовується в дослідженнях суспільних процесів узагалі й економічних зокрема [11, с. 44].	Рибак С. О., Лазебник Л. Л. Таксономія дефініцій фінансової сфери. <i>Економічна теорія</i> . 2007. № 2. С. 34–45.
Механізм – специфічна сукупність елементів, станів і процесів, розташованих у такій послідовності, що перебувають у певних зв'язках, відносинах і визначають порядок якого-небудь виду діяльності [1, с. 16].	Бевзюк Н. А. Поняття та складові інвестиційного механізму розвитку підприємства. <i>Міжнародний науковий журнал. Економічні науки</i> . 2015. № 2. С. 15.
Механізм – внутрішня будова, система чого-небудь, сукупність станів і процесів, з яких складається певне явище [2, с. 665].	Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
Термін «механізм» в економічному розумінні означає систему (сукупність) заходів, чинників, які функціонують у взаємозв'язку з метою підвищення ефективності, задоволення потреб суспільства, збільшення грошових потоків до бюджету тощо [7, с. 148].	Маєвська О. О. Економічний зміст механізму стимулювання інноваційної активності підприємств легкої промисловості. <i>Економіка і регіон</i> . 2011. № 3. С. 147-151.
Механізм – це система, простір, спосіб, що визначає порядок будь-якої діяльності, системи взаємодії певних ланок та елементів або внутрішню будову, систему, сукупність станів та процесів, з яких складається певне явище [6, с. 146-147].	Літвінов О. С., Капалан С. М. Сутність та види механізмів економіці. <i>Східна Європа: економіка, бізнес та управління</i> . 2017. Вип. 6 (11). С. 146-149.
Термін механізм запозичений із природничих наук, де його розуміють як систему частин, вузлів і деталей, яку застосовують для передавання різних форм руху [3, с. 62].	Гладченко Т. Б. Поняття податкового механізму та його елементи. <i>Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція</i> . 2016. № 21. С. 62–64.
Механізм – це сукупність структурованих компонентів, застосування яких приводить до досягнення певного результату [10, с. 51].	Прядко І. В. Сутнісна характеристика організаційно-економічного механізму. <i>Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент</i> . 2017. Вип. 24(1). С. 51–54.

Джерело: складено автором

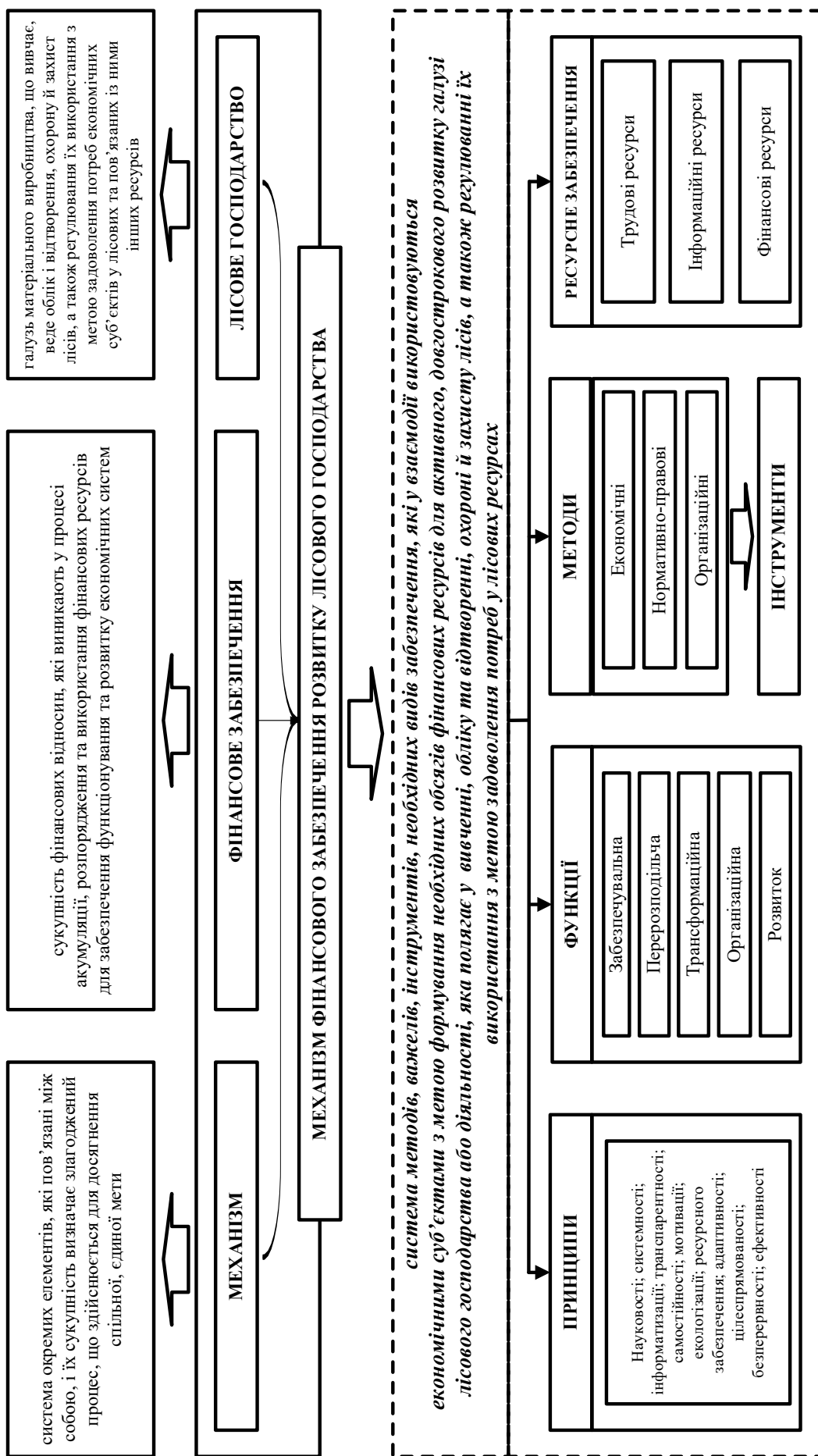

Рис. 1. Композиційна модель механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства

Джерело: складено автором

господарства». Цю категорію пропонуємо розглядати як *механізм фінансового забезпечення розвитку лісового господарства – система методів, важелів, інструментів, необхідних видів забезпечення, які у взаємодії використовуються економічними суб'єктами з метою формування необхідних обсягів фінансових ресурсів для активного, довгострокового розвитку галузі лісового господарства або діяльності, яка полягає у вивченні, обліку та відтворенні, охороні й захисті лісів, а також регулюванні їх використання з метою задоволення потреб у лісових ресурсах.*

На рис. 1 представлено композиційну модель механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства.

Аналіз сутності механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства дає можливість виділити такі його особливості:

1) це процес впливу окремих інститутів на розвиток лісогосподарських підприємств, у ролі таких інститутів у цій галузі виступають органи державної влади;

2) існує вичерпний перелік методів та інструментів, які можуть бути застосовані для активізації роботи лісового господарства країни на основі підвищення фінансування лісогосподарських підприємств;

3) механізм формування фінансового забезпечення розвитку тісно взаємопов'язаний із механізмом управління лісогосподарською галуззю та механізмом регулювання роботи лісогосподарських підприємств, оскільки керуючу підсистему в його структурі відіграють органи державної та місцевої влади;

4) ефективність використання механізму залежить від правильно обраного комплексу методів та інструментів, які використовують органи влади для забезпечення фінансування лісогосподарських підприємств;

5) окреслений механізм повинен враховувати наявність об'єктивної обставини забезпечення саме досягнення довгострокових цілей розвитку лісогосподарської галузі, враховуючи специфічні риси вирощування лісової сировини, її обробки та відновлення.

Аналізуючи інформацію рис. 1, також зазначимо, що механізм фінансового забезпечення розвитку лісового господарства за своєю суттю є складною системою, яка постійно повинна змінюватися відповідно до тих трансформацій, які відбуваються в зовнішньому економічному середовищі. Галузь лісового господарства з позиції її регулювання, розвитку та функціонування залишається малореформованою складовою системи національної економіки, окремі господарські процеси у її межах відбуваються згідно з принципами командно-адміністративної системи й не відпові-

дає ринковим засадам створення умов для розвитку лісогосподарських підприємств. Проте ринкове середовище продукує нові вимоги до правил ведення бізнесу, забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Нині в галузі лісового господарства для підвищення ефективності її розвитку необхідно впроваджувати сучасні ринкові методи господарювання та регулювання економічної діяльності в цій сфері, передусім: забезпечити формування конкуренції між лісогосподарськими підприємствами за ринки збуту, якість продукції, залучення капіталу; сформуванню цивілізований ринок продажу лісової сировини та забезпечити його довгостроковий ефективний розвиток; створити умови для поступового впровадження моделі інтенсивного розвитку галузі лісового господарства, підвищення рівня обробки лісової сировини; стимулювання впровадження інноваційних технологій для виготовлення якісної продукції з більшою часткою додатної вартості; сформуванню умови для поступового виходу лісогосподарських підприємств у глобальний економічний простір, а саме на ринки сировини, товарів, капіталу та технологій; сприяти формуванню приватних підприємств у цій сфері, проведення приватизації лісогосподарських підприємств з метою підвищення ефективності їхньої роботи та ін. Впровадження наведених ознак ринкової економіки у функціонування галузі лісового господарства дозволить модернізувати економічний простір для розвитку лісогосподарських підприємств на нових принципах ведення бізнесу.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, у статті розглянуто особливості функціонування механізму фінансового забезпечення розвитку лісового господарства в Україні. Вагома увага була приділена розгляду сутності такого механізму. Зокрема, також було виокремлено основні особливості роботи окресленого механізму саме в галузі лісового господарства та обґрунтовано, що діючий механізм фінансового забезпечення розвитку лісогосподарських підприємств не відповідає базовим принципам ринкової економіки. Відповідно було визначено основні заходи трансформації такого механізму з метою адаптації його до сучасних, ринкових умов ведення господарської діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бевзюк Н. А. Поняття та складові інвестиційного механізму розвитку підприємства. *Міжнародний науковий журнал. Економічні науки*. 2015. № 2. С. 15.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
3. Гладченко Т. Б. Поняття податкового механізму та його елементи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2016. № 21. С. 62–64.

4. Древаль Ю. Д. До питання про сутність та зміст механізмів державного управління. *Вестник НУГЗ України. Серія: Государственное управление*. 2014. № 1. С. 57–63.

5. Іваницький О. О., Косенко В. В. Господарський механізм у системі державного регулювання економіки. *Актуальні проблеми державного управління*. 2008. № 2. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2008-2/doc/2/03.pdf> (дата звернення: 20.05.2018).

6. Літвінов О. С., Капталан С. М. Сутність та види механізмів економіки. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6 (11). С. 146–149.

7. Маєвська О. О. Економічний зміст механізму стимулювання інноваційної активності підприємств легкої промисловості. *Економіка і регіон*. 2011. № 3. С. 147–151.

8. Мельник Л. Л., Осацька Ю. Є. Господарський механізм у системі ринкової економіки. *Економіка та держава*. 2012. № 6. С. 19–21.

9. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений. 4-е изд., доп. Москва : А ТЕМП, 2006. 944 с.

10. Прядко І. В. Сутнісна характеристика організаційно-економічного механізму. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 24(1). С. 51–54.

11. Рибак С. О., Лазебник Л. Л. Таксономія дефініцій фінансової сфери. *Економічна теорія*. 2007. № 2. С. 34–45.

12. Супрун О. М. Господарський механізм у розвитку та регулюванні економіки. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2011. № 1. С. 122-124.

13. Шкарлет С. М., Гонта О. І., Маргасова В. Г., Дубина М. В. Механізм формування системи парабанківських посередників на фінансовому ринку в контексті забезпечення економічної безпеки України : монографія. Чернівці : ЧНТУ, 2014. 272 с.